

ЗОРИЦА МРВАЉЕВИЋ

НАУЧНО ДЈЕЛО ЈОВАНА ВУКМАНОВИЋА И ЊЕГОВ ЗНАЧАЈ ЗА ЕТНОЛОГИЈУ И МУЗЕОЛОГИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ

Анализа научног дјела Јована Вукмановића указује на неколико значајних аспеката када је у питању етнологија и музеологија Црне Горе, али и шири социо-културни живот и напредак црногорске заједнице. Није у питању само његов тако импозантан број радова, већ и изразити ентузијазам и енергија на плану развоја музеја, валоризације и презентације материјалног културног наслеђа. Сматрам, такође, веома значајним релативно кратку уређивачку активност Јована Вукмановића, будући да су четири броја Гласника Етнографског музеја Црне Горе постала неминовна и незаобилазна литература за било која истраживања културне историје Црне Горе.

Од 1932. године, када као почетник у просвјетној струци објављује свој први рад "Психичке особине Црмничана", Јован Вукмановић у ствари проналази своју дугогодишњу оријентацију научног истраживача. Иако распоређиван далеко од свог завичаја, од Дарувара до Сомбора, он се свих тих година јавља краћим радовима, који исказују изразит таленат истраживача. До Другог свјетског рата објавио је тринаест радова о специфичним етничким појавама из подручја Црмнице, Паштровића, али и Славоније и Војводине. Међутим, тек након доласка на Цетиње, за директора Етнографског музеја Црне Горе, 1951. године, он се у потпуности предаје научноистраживачком раду и унапређивању музејске дјелатности. Од тада па до краја живота, објавиће преко шездесет радова, међу којима посебно треба истаћи и три обимне студије о Паштровићима, Конавлима и Црмници.

У свим својим радовима Јован Вукмановић је изразити сљедбеник Цвијићеве етнографске школе, како у погледу методологије

истраживања тако и у погледу битних научних опредјељења. Можда би се у том погледу могла тражити и одређена слабост у његовом научноистраживачком опусу, прије свега на плану занемаривања модерних европских домета у третирању етничких појава и процеса, али то постаје мање значајно када се има у виду изванредно богата презентација података, које је прикупљао мукотрпним теренским истраживањем и проучавањем бројне литературе. За новог истраживача Јован Вукмановић је обавио овај фундаментални дио посла, након кога је далеко лакше настављати етничка и друга истраживања, па и уопштавања са новим, модернијим резонима и схватањима. Узмимо само за примјер његову студију о антропогеографским и етнолошким испитивањима Црмнице. За сваког новог истраживача црмничке проблематике, од етнолога и антрополога до историчара и социолога, практично је већ обављен већи дио документационог и научног рада. Новом истраживачу омогућено је да далеко лакше и брже улази у бит свог интересовања, да остварује сложенија компаративна истраживања, па и синтезе за одређене појаве и процесе, ужег или ширег подручја Црне Горе.

Ја сам била посебно заинтересована истраживањима Јована Вукмановића на проблематици народне ношње и фолклора у Старој Црној Гори. Мислим, чак, да су његови радови, па и консултације са Јованом Вукмановићем, одлучујуће допринијели да се концентришем на том етнолошком проблему, и да покушам, полазећи од његових истраживања, уочити неке нове аспекте на плану поријекла, мјеста и улоге народне ношње у црногорској културној историји.

Као музеолог, и непосредно упозната са радом Јована Вукмановића на формирању и развоју Етнографског музеја Црне Горе, посебно бих истакла његово ангажовање на сабирању и валоризацији етнографских споменика културе. У периоду од 1950. до 1965. године током бројних теренских истраживања, прикупио је преко три хиљаде изванредних предмета, формирао сталну поставку и обавио најнужнију документациону обраду тог материјала, практично сам. Истовремено, својим упорним ангажовањем одлучујуће је допринио да државни органи схвате и прихвате значај заштите етнографског културног наслеђа и формирају већи број завичајних музеја у којима ће се, поред осталог, значајна пажња посветити и етнографском наслијеђу. Уз значајну помоћ и стално охрабрење Јована Вукмановића, у Пљевљима ће Деспа Косорић, а у Полимском музеју у Иванграду (Беранама) Милун Барјактаревић, остварити импозантне резултате на прикупљању и заштити етнографског наслеђа.

Посебно треба истаћи Вукмановићево упорно инсистирање да се Држава одредијели за финансирање изградње етно-парка, као најсложеније и најадекватније презентације народног живота из прошлости.

Изванредном иницијативом и ангажовањем, без иоле значајније помоћи са стране, Јован Вукмановић је приступио и издавању Гласни-

ка Етнографског музеја Црне Горе, који је све до данас остао непревазиђен, како по квалитету објављених радова тако и по квантитету информација, студија, микроистраживања или краћих прилога. Као посебно значајно истакла бих објављивање читавог низа радова странаца о Црној Гори, па и једног броја сарадника широм бивше Југославије, који су оставили драгоцене податке и оцјене из културне историје Црне Горе. На жалост, интеграцијом цетињских музеја, овај подухват Јована Вукмановића је прекинут, јер је отпочело издавање заједничког часописа са осјетним занемаривањем етнолошке проблематике. Слично се десило и са релативно богатом библиотеком Етнографског музеја, коју је формирао и развијао Јован Вукмановић. Она је једноставно уклопљена у библиотечко-архивско одјељење обједињених музеја.

Најзад, неопходно је истаћи и ширу културну активност овог студиозног и племенитог човјека. Заједно са својим братом, такође познатим научником Савом Вукмановићем, страствено и упорно је радио на обогаћивању културног живота на Цетињу и у Републици, уопште. Били су изванредни критичари девијација у друштву, активни судионици у покретању и организовању великих прослава посвећених Његошу и другим владарима Црне Горе.

Јован Вукмановић је, уз све остало, био и једна од водећих личности у Савезу фолклориста Југославије, па је три пута биран за његовог предсједника, затим у савезу етнолошких друштава Југославије итд. Све у свему, Јован Вукмановић је био комплетна личност врсног научника, културног прегаоца и хуманисте.

Zorica Mrvaljevic, M.Sc.

THE SCIENTIFIC WORK OF JOVAN VUKMANOVIC AND ITS IMPORTANCE FOR ETHNOLOGY AND MUSEOLOGY OF MONTENEGRO

Summary

This paper represents a concise review of the scientific and research of Dr Jovan Vukmanovic, whose unusual enthusiasm and energy contributed immensely to the development of museology of Montenegro. Since 1932, when as a teacher he publicised his first volume under the title "Psychological Traits of the Crmnica Population", up to the end of his lifetime, he publicised over sixty volumes, among which special emphasis is to be given to three comprehensive studies on Pastrovici, Konavli and Crmnica. His enormous energy and time has been dedicated to the collection and valorisation of ethnographic cultural monuments, to the institutionalisation of ethnology, contributing thus significantly to the development of museology in Montenegro. He has initiated

ed the first ethnographic paper in Montenegro, "Herald of the Cetinje Museum" and later an ethnographic library which after the integration of the Cetinje museums has become a constituent part of united museums and libraries of Montenegro. He has been for years one of the most prominent personalities in the Federation of Folklorists of Yugoslavia and Federation of Ethnological Societies of Yugoslavia. Thanks to his great scholarly work and his achievements in the domain of ethnology and other branches, he found his place among famous scientists, worthy cultural workers and humanists.